

Lappo, Irina

"Mono-, dia-, polilog v raznych jazykach i kul'turach", N. D. Arutiunova, Moskva 2010 : [recenzja]

Etnolingwistyka 23, 300-301

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Porównując różne warianty rękopisów i inne materiały archiwalne, edytorzy zrekonstruowali autorską redakcję tekstu monografii, której nieprosty los wydawniczy zaważył na tym, że ta ostatnia książka Łotmana była czytelnikom praktycznie nieznaną.

Rozprawa ukazała się w serii „Bibliotheca Lotmaniana”, w której edytorzy zamierzają publikować przechowywane na Uniwersytecie w Tallinnie materiały z archiwum J. M. Łotmana i Z. G. Minc oraz prace naukowców kontynuujących program badawczy Łotmana.

IL

Lučyk Alla, *Slovnýk ekvivalentiv slova ukrajins'koji movi*, Kyjiv: Vydavnyčyj dim „Kijewo-Mogyłjans'ka akademija”, 2008, 174 s.

pozycja ma charakter słownikowy i jest drugą pracą Ałły Łuczyk na temat ekwiwalentów słowa. Pierwsza, wydana w 2004, dotyczyła jednostek rosyjskich i ukraińskich, omawianą zaś poświęcono językowi ukraińskiemu. W stosunku do poprzedniej, zawiera znacznie poszerzony materiał poddany pogłębionej analizie, z bogatszą ilustracją przykładów. Słownik zawiera najpowszechniej używane w języku ukraińskim jednostki, ułożone w porządku alfabetycznym, opatrzone informacją gramatyczną, stylistyczną oraz semantyczną, z odnotowaniem wszystkich znaczeń. Każde hasło zawiera cytaty ilustrujące przykłady użycia danej jednostki, zaczerpnięte z tekstów publicystycznych oraz utworów literackich.

EP

Mečkovskaja N. B., *Semiotika: Jazyk. Priroda. Kul'tura: Kurs lekcij: učeb. posobie dlja stud. filol., lingv. i perevodoved. fak. vysš. učeb. zavedenij*, 3-e izd., ster., Moskva: Izdatel'skij centr „Akademija”, 2008, 432 s.

W podręczniku przedstawiona została znakowa koncepcja języka na tle innych form przekazu informacji w przyrodzie i w społeczeństwie. Pozwala ona dostrzec najbardziej znaczące cechy języków naturalnych, a także drogi rozwoju technologii komunikatywnych społeczeństwa. Książka może pomóc w poznaniu najbardziej znaczących rezultatów badań nad znakami językowymi oraz innymi systemami semiotycznymi, a także zrozumieć, w jaki sposób różne rodzaje znaków uczestniczą w procesach poznania, postrzegania i komunikacji w społeczeństwie i przyrodzie. Porównanie języka z innymi systemami semiotycznymi pozwala dostrzec zalety języka zwierząt i sztucznych systemów znakowych, a także zobaczyć, w czym tkwi siła rytuałów i sztuki. Podręcznik jest adresowany do studentów kierunków filologicznych, lingwistycznych, a także do doktorantów, nauczycieli i tłumaczy.

NG

Mono-, dia-, polilog v raznych jazykach i kul'turach, otv. red. N. D. Arutiunova, Moskva: Izdatel'stvo „Indrik”, 2010, 472 s.

W książce rozpatrywane są zarówno ogólnoteoretyczne, jak i ujawniające się w konkretnych językach aspekty mowy dialogowej: pochodzenie dialogu, jego status w pradawnych tekstach religijnych i historycznych oraz we współczesnych językach i kulturach. Wiele uwagi poświęca się funkcjonowaniu dialogu w różnych stylach mowy, w tym również w tekstach artystycznych. Przeprowadzono analizę funkcji, jakie spełniała mowa dialogowa w różnych okresach historycznych i w różnych gatunkach. Podkreślono znaczenie mowy dialogowej, zwłaszcza sił illokucyjnych, dla rozwoju i kształtowania gramatycznej i fonetycznej struktury języka (imperatyw, formy zwracania się, formy grzecznościowe, intonacja, emfaza i in.). Przeprowadzono także badania nad spójnością mowy dialogowej.

Analizowane są strategie zachowania się mownego w świecie społecznym, w których wykorzystywane są różne taktyki dialogowe. Szczególną uwagę poświęcono statusowi oceny prawdziwości w wypowiedziach dialogowych. Opisana została idiomatyka i zwroty utrwalone. Systematyzowane są charakterystyczne dla dialogu chwyt retoryczne. Wiele uwagi w publikacji poświęca się również pragmatyce mowy dialogowej w różnych (społecznych, narodowych i historycznych) warunkach jej realizacji. Dialog jest uniwersalnym i charakterystycznym elementem wszystkich form komunikacji (w tym również mowy wewnętrznej czy komunikacji z zaświatami).

IL

Narodnaja demonologija Poles'ja. Publikacii tekstov v zapisjach 80–90. godov XX veka, t. 1. *Ljudi so sverch'estestvennymi svojstvami*. Sostaviteli: L. N. Vinogradova, E. E. Levkiewskaja, „Jazyki Slawjanskich Kul'tur”, Moskwa 2010, 647 s.

Publikacja otwiera czterotomowe wydanie materiałów terenowych z zakresu demonologii ludowej z ukraińskiego i białoruskiego Polesia, a także przylegających do nich rejonów południoworosyjskich. Książka przynosi publikowany po raz pierwszy obszerny korpus tekstów mitologicznych, zapisanych w latach 80. i 90. XX wieku podczas „Ekspedycji Poleskiej”. Publikowany pierwszy tom serii zawiera wierzenia o ludziach z cechami demonologicznymi – opisy: wiedźmy, czarownika, czarownicy, znachora i znachorki, „wiedzących” ludzi (opracowane przez Ludmiłę Winogradową) oraz wilkołaka i *załoma* (opracowane przez Elenę Lewkijewską). Całość zaopatrzona została w aneks, w którym zamieszczono: mapy Polesia, wykaz miejscowości i informatörów, spis zbieraczy, program ekspedycji poleskiej, bibliografię. Ważnym elementem wydawnictwa są indeksy i słowniki: indeks mitologicznych motywów zawartych w pierwszym tomie, słownik słów dialektalnych i trudnych, słownik leksyki kalendarzowej oraz leksyki mitologicznej.

SNB

Rut Marija È., *Slovar' astronomimov. Zv'ozdnoe nebo po-russki*, Moskwa: „Ast-Press”, 2010, 288 s.

Słownik jest wynikiem badań prowadzonych w ramach projektu badawczego *Rosyjskie słowniki onomastyczne jako źródło informacji historyczno-kulturowej*. Składa się z dwóch części. Pierwsza dotyczy astronomii ludowej, druga – naukowej. W części pierwszej słownika zostały omówione ludowe nazwy gwiazdozbiorów najbardziej znanych wśród Rosjan (*Wielka Niedźwiedzica, Mała Niedźwiedzica, Orion* i jego *Pas, Plejady, Droga Mleczna*). Wielka Niedźwiedzica ma w słowniku 102 nazwy, m.in. *Wielka Gwiazda, Niedźwiedź, Łoś, Koń, Wilczyca, Kaczka, Wąż, Sierp, Solniczka, Palec Mojżesza*. Mała Niedźwiedzica (11 nazw) jest nazywana m. in. *Łosiem, Małym Wężem, Niedźwiadkiem, Małym Czerpakiem, Laską Mojżesza*. Nazwy Oriona (w słowniku podano 9 nazw) to m.in. *Ptasie Gniazdo, Gniazdeczko, Okrąg*, zaś Pas Oriona (30 nazw) jest nazywany m. in. *Trzema Braćmi, Trójcą, Kosiarzami, Zorzami Dziewieczymi, Grabiami, Zębami*. Plejady mają w słowniku 79 nazw, m.in. *Baby, Kura z Kurczętami, Gołbie Gniazdko, Gęsia Noga, Kaczuszka, Gniazdo Os, Ul, Sito, Siedem Sióstr, Rodzinka*. Droga Mleczna (87 nazw) jest nazywana m.in. *Białą Drogą, Mlecznym Szlakiem, Rozlanym Mlekiem, Mlecznym Deszczem, Drogą do Raju, Bożą Drogą, Drogą Matki Boskiej, Drogą do Jeruzalem, Mysimi Śladami*. Nazwy poszczególnych gwiazdozbiorów ułożono w porządku alfabetycznym. Każda z nazw jest szczegółowo omówiona. W słowniku zostały zastosowane wewnętrzne odsyłacze. Na końcu słownika zamieszczono spis astronomimów w porządku alfabetycznym, wykaz źródeł słownika oraz opracowań z zakresu astronomii.

AB